

1. Darování

1.1. Pojem a povaha darování

1. Darování cizí věci

Předmětem darovací smlouvy je věc ve smyslu §§ 285, 292 obč. zák. K platnosti této smlouvy není třeba, aby darovaná věc byla v době darování v dárcově majetku, nýbrž předmětem darování může být i věc cizí. Je-li podle úmyslu stran předmětem darování ideální část cizí nemovitosti, nemění na platnosti a povaze tohoto darování nic okolnost, že po uzavření ústní darovací smlouvy došlo za účelem jejího splnění a knihovního odevzdání darované věci s vlastníkem nemovitosti k tržové smlouvě, na níž byli dárce a obdarovaný zúčastněni jako kupitelé a jíž dal prodatel svolení ke knihovnímu převodu vlastnického práva k ideální části nemovitosti na obdarovaného, ač tržovou cenu za celou nemovitost zaplatil toliko dárce ze svého majetku.

NS ČSR Rv I 703/42, Vážný18435, ASPI ID: JUD9488CZ

Z odůvodnění:

Každé právní jednání nutno posuzovati podle jeho pravé povahy a podle úmyslu stran, projeveného buď výslovně nebo i mlčky takovými činy, které, uváží-li se všechny okolnosti, nedávají rozumné příčiny o vůli stran pochybovati (§§ 916, 914, 863 obč. zák.). Podle zjištění soudu první stolice, jež odvolací soud zatím ponechal beze změny, přenechal žalobce žalované bezplatně jak stavební pozemek, tak stavbu, jež na něm měla být a byla také provedena, z polovice, a to tím způsobem, že výslovně prohlásil, že jí dává polovinu těchto nemovitostí včetně poloviny domu darem, a tento slib také uskutečnil a že žalovaná, která se na koupi parcely a na nákladech stavby ničím nezúčastnila, tento slib přijala a souhlasila s tím, aby byla jako spoluvlastnice zapsána v pozemkové knize. To však k uskutečnění darování těchto nemovitostí stačí. K platnosti darovací smlouvy takto uzavřené nevyžaduje, aby darovaná věc, jíž je rozuměti věc v širším slova smyslu (§§ 285, 292 obč. zák.), byla již v době darování v majetku dárcově. Z § 945 obč. zák. plyne jasně, že předmětem darování může být i věc cizí (Gl. U. N. F. 3400). Úmysl stran se tu zřejmě nesl jen k darování, pokud se týče k přijetí daru polovice nemovitostí, a nikoli polovice peněz, vynaložených na zakoupení pozemku i na provedení stavby podle zjištění prvního soudu jedině z prostředků žalobce samého. Na platnosti a povaze tohoto darování nic nemění okolnost, že za účelem provedení tohoto – ústního – ujednání, jež je zřejmě darováním nemovitého majetku se strany žalobcovy ve prospěch žalované, a za účelem splnění tohoto žalobcova darování i jeho knihovního provedení, po případě odevzdání darované nemovitosti i do knihovního spoluvlastnictví obdarované došlo později k uzavření jiného samostatného právního jednání, sloužícího nejen účelu výše uvedenému, nýbrž současně i k převedení darované věci z majetku prodatelů do majetku dárcova, totiž k uzavření formální tržové smlouvy s prodatelí stavebního pozemku v ten způsob, že jako kupitelé byly v ní uvedeny obě

sporné strany a prodávati bylo dáno svolení ke knihovnímu převodu vlastnického práva k ideální polovici přímo i na žalovanou. Vzdal-li se takto žalobce ve prospěch žalované bezplatně práva a nároku, aby nemovitosti (podle jeho tvrzení jen z jeho majetku zaplacené) byly připsány jediné jemu nebo jeho dceři, zmenšil tím nesporně svůj majetek a zvětšil majetek žalované a nelze tvrditi, že tím žádná věc – o níž i odvolací soud připouští, že jí může býti jakákoliv hodnota majetková – nepřešla z jeho jmění do jmění žalované. V případě hrubého nevděku mohl by tedy dar odvolati a žádati vrácení darované věci, jíž, jak výše dovozeno, mohou býti jen darované nemovitosti i s jejich přírůstkem a jiným příslušenstvím (§§ 294, 297 obč. zák.) a nikoli peníze jejich pořízení věnované. Odvolati lze i darování tzv. smíšené, a to celé, ježto jde o samostatné, jednotné právní jednání zvláštního druhu, které nemůže být děleno, a lze se domáhati vrácení postoupených nemovitostí, nikoli jen rozdílu mezi jejich cenou a úplatou za ně poskytnutou, byla-li smlouva částí daleko převážující smlouvou neúplatnou (rozh. č. 10601, 10811 Sb. n. s.) a pominou-li vrácením věci veškeré závazky obdarovaného, jež tento převzal darovací smlouvou (rozh. č. 10811 Sb. n. s.). Zavázal-li se obdarovaný zaplatiti (úrokovati) část pohledávek váznoucích na darované nemovitosti, lze se domáhati vrácení postoupených nemovitostí, propustí-li dárce nejen pro svou osobu obdarovaného ze závazků, které darovací smlouvou převzal, nýbrž postará-li se i o to, aby byl obdarovaný také věřitelem ze závazků těch platně propuštěn (rozh. č. 10067 Sb. n. s.). Prohlásil-li tedy žalobce, že je ochoten tímto způsobem zprostiti žalovanou jejich závazků ze zápůjčky, nebylo by závady, aby – ukáže-li se nárok žalobců na vrácení darované nemovitosti jinak odůvodněn – bylo žalobě vyhověno proti tomu, že žalovanou jejich závazků ze zápůjčky, o niž jde, zprostiti.

2. Charakteristika darovací smlouvy

Darovací smlouva je smlouvou bezplatnou, při které se za poskytnutí majetkové výhody obdarovanému nedostává dárce žádného majetkového ekvivalentu. Je proto z majetkového hlediska smlouvou pro dárce jednostranně nevýhodnou, neboť majetková výhoda poskytnutá obdarovanému s sebou nese ztrátu v majetkových poměrech dárce. Tato povaha darovací smlouvy sama o sobě pojmově vylučuje možnost zkoumat, zda v konkrétním případě byla darovací smlouva uzavřena za nápadně nevýhodných podmínek.

NS 7 Cdo 75/92, ASPI ID: JUD4806CZ

Z odůvodnění:

Dovolatel nikterak nezpochybňuje závěr odvolacího soudu, že ujednání mezi původním žalobcem a žalovanými, na jehož základě byla žalovaným poskytnuta částka 80 000 Kč, je z hlediska svého obsahu darovací smlouvou ve smyslu § 407 obč. zák. ve znění účinném do 31. 12. 1991 (nyní § 628 obč. zák.). Darovací smlouva je svou podstatou majetkoprávní smlouvou, kterou se bezplatně převádí vlastnictví k věci. Bezplatnost (neúplatnost) převodu určuje obsah právního vztahu založeného darováním; darovací smlouva je smlouvou jednostrannou v tom smyslu, že se zavazuje

pouze jedna smluvní strana, tedy dárce, přičemž obdarovaný touto smlouvou nepřijímá žádný závazek. Tím je dána zásadní odlišnost darovací smlouvy od ostatních smluvních typů.

Tato odlišnost je současně rozhodujícím hlediskem pro posouzení otázky, zda lze od darovací smlouvy odstoupit za podmínek stanovených v § 49 odst. 3 obč. zák. ve znění účinném do 31. 12. 1991 (nyní obsahově totožné ustanovení § 49 obč. zák.). Citované ustanovení dává účastníku právo odstoupit od takové smlouvy, která byla uzavřena v tísní za nápadně nevýhodných podmínek. Skutková podstata právní normy zde konstruuje dva předpoklady odstoupení, tj. jednak tíseň a jednak nápadně nevýhodné podmínky. Každý z těchto předpokladů je třeba posuzovat odděleně, třebaže spolu často úzce souvisí (jde o okolnosti doprovázející uzavření smlouvy); právo odstoupit od smlouvy je spojeno jedině se současným naplněním obou zákonných předpokladů. Odvolací soud se proto v dané věci správně zabýval otázkou, zda je pojmově možné, aby darovací smlouva byla uzavřena za nápadně nevýhodných podmínek. Závěr, že určitá smlouva byla uzavřena za nápadně nevýhodných podmínek, zásadně předpokládá porovnání závazku jedné smluvní strany se závazkem druhé smluvní strany z toho hlediska, zda nebyla porušena ekvivalentnost plnění sjednaných ve smlouvě, případně zda jiné podmínky smlouvy, či vedlejší ujednání, nenavozují ve srovnání se situací před uzavřením takový stav, který účastníka nápadně znevýhodňuje.

Darovací smlouva je smlouvou bezplatnou, při které se za poskytnutí majetkové výhody obdarovanému nedostává dárce žádného majetkového ekvivalentu. Je proto z majetkového hlediska smlouvou pro dárce jednostranně nevýhodnou, neboť majetková výhoda poskytnutá obdarovanému s sebou nese ztrátu v majetkových poměrech dárce. Tato povaha darovací smlouvy sama o sobě pojmově vylučuje možnost zkoumat, zda v konkrétním případě byla darovací smlouva uzavřena za nápadně nevýhodných podmínek (§ 49 odst. 3 obč. zák.). Obdarovaný není z darovací smlouvy právně zavázán, může však být zavázán – jako je tomu podle dovolání i v dané věci – mravně. Zájmy dárce v této oblasti zákon chrání zvláštní úpravou; je-li chování obdarovaného v hrubém rozporu s morálkou, má dárce právo za podmínek stanovených zákonem (§ 630 obč. zák. v nyní platném znění) domáhat se vrácení daru. Není-li naplněn znak „nápadně nevýhodných podmínek“ skutkové podstaty § 49 odst. 3 obč. zák. ve znění účinném do 31. 12. 1991, je okolnost, zda původní žalobce uzavřel darovací smlouvu v tísní, právně irelevantní.

3. Darování finanční hotovosti

Byla-li finanční hotovost předána, aniž předávající přitom dal jakkoli najevo úmysl požadovat ji zpět, a činil-li tak s vědomím, že přijímající tuto hotovost použije na úhradu svého dluhu a že není schopen mu ji vrátit, a přijímající peníze za stejných okolností přijal, lze dovozovat, že mezi předávajícím a přijímajícím byla uzavřena darovací smlouva.

NS 33 Odo 515/2001, ASPI ID: JUD39033CZ

Z odůvodnění:

Podle § 628 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákonů č. 58/1969 Sb., 146/1991 Sb., 131/1982 Sb., 94/1988 Sb., 188/1988 Sb., 87/1990 Sb., 105/1990 Sb., 87/1991 Sb., 509/1991 Sb. a 264/1992 Sb., účinného v době předání peněz (dále jen „občanský zákoník“) darovací smlouvou dárce něco bezplatně přenechává nebo slibuje obdarovanému a ten dar nebo slib přijímá. Darovací smlouva musí být písemná, je-li předmětem daru nemovitost, a u movité věci, nedojde-li k odevzdání a převzetí věci při darování (§ 628 odst. 2 věta první občanského zákoníku).

K darování (*donatio*) dochází smlouvou uzavřenou mezi dárce a obdarovaným. Dárce bezplatně poskytuje nebo se zavazuje poskytnout obdarovanému určitý majetkový prospěch, aniž by k tomu měl právní povinnost, a obdarovaný tento dar nebo slib přijímá. Darovací smlouva je tedy dvoustranný právní úkon, k jehož pojmovým znakům náleží předmět daru, bezplatnost a dobrovolnost. Darovací smlouva vzniká zpravidla reálně, tedy projevem vůle dárce a obdarovaného spojeným s odevzdáním a přijetím daru (předmětu darování). Projev vůle může být přitom vyjádřen i jinak než slovy, konkludentně, jestliže takový konkludentní způsob nevzbuzuje pochybnosti o tom, jakou vůli chtěl subjekt projevit. Vnitřní přesvědčení (úmysl) se zjišťuje skutečnostmi vnějšího světa, jejichž prostřednictvím se navenek projevuje.

Předal-li O. T. žalované (postupně ve třech platbách) finanční hotovosti v celkové výši 333 000 Kč, aniž přitom dal jakkoli najevo úmysl požadovat tyto peníze zpět, a činil-li tak s vědomostí, že žalovaná peníze této hodnoty použije na úhradu svého dluhu a že mu je není schopna vrátit, resp. tuto skutečnost akceptoval, a žalovaná peníze za stejných okolností přijala, lze takto zjištěný skutkový děj podřadit ustanovení § 628 odst. 1 občanského zákoníku, tedy dovozovat, že mezi O. T. a žalovanou došlo k uzavření darovací smlouvy; znalost potřeb i poměrů žalované byla motivací k poskytnutí finančního daru. Protože nebylo zjištěno, že by nabídku stát se spoluvlastníkem nemovitostí, kterou mu žalovaná učinila v souvislosti s přijetím jím předávaných peněz, O. T. odmítl pouze coby pro něho neatraktivní či nepřijatelný ekvivalent, lze učinit závěr, že O. T. odmítl ekvivalent jako takový, tedy jeho úmyslem bylo přenechat žalované finanční obnosy bez protiplnění (darem). Bezplatnost je charakterizována tím, že za dar nemá dárce dostat nic, co by mělo majetkovou hodnotu. Skutečnost, že by při přenechávání peněz byla mezi tím, kdo peníze přenechával a tím, kdo peníze přijímal, zmiňována jejich návratnost (a šlo tudíž o půjčku) nebyla v řízení zjištěna, ani tvrzena. Z hlediska posouzení, zda v letech 1994, 95 a 96 byly uzavřeny darovací smlouvy je irelevantní, že po rozvodu manželství v roce 1998, kdy se změnilы skutečnosti vnějšího světa (O. T. se od žalované odstěhoval a došlo k zániku vzájemných citových vazeb mezi dárce a obdarovanou) změnil O. T. svůj úmysl a žádal po žalované vrácení peněz (mohlo se jednat již pouze o vrácení daru). Bez právního významu je pak rovněž skutečnost, že žalovaná se vrácení peněz zpočátku nebránila.

4. Označení a obsah smlouvy

Pro výklad pojmu bezúplatného převedení pozemku není určující označení smlouvy. Proto také smlouva, označená jako smlouva kupní, může ve skutečnosti obsahovat bezúplatný převod zemědělských pozemků, vyplývá-li to nepochybně z vůle obou smluvních stran.

IV. ÚS 189/94, ASPI ID: JUD31100CZ

Z odůvodnění:

Právě zmíněný atribut spravedlnosti, stejně jako vázanost zákonem, zahrnující v sobě nezbytnost kvalifikovaného výkladu zákona i jeho řádné aplikace na konkrétní případ, však v rozhodnutích obecných soudů chybí. Obecné soudy sice zjistily, že smlouvou ze dne 10. 1. 1975 došlo matkou stěžovatelů k převodu ve smlouvě blíže uvedených nemovitostí na vedlejší účastníky, dospěly však současně k závěru, že tento převod byl, vzhledem k textu druhého odstavce smlouvy – mezi prodávanými nemovitostmi jsou uvedeny i pozemky, jichž se dotýká ústavní stížnost -, v celém rozsahu úplatný. Tento závěr obecných soudů však zjevně neobstojí a zpochybňuje zásadu nestranného a spravedlivého procesu. Ve smlouvě samé, nikoli tedy v jakémsi pozdějším prohlášení matky stěžovatelů, jak nesprávně konstatuje krajský soud, je totiž výslovně uvedeno, že matka stěžovatelů za zemědělské pozemky nic nepožaduje a v souladu s tím, jak Ústavní soud zjistil z obsahu spisu R I 86/75 bývalého Státního notářství v Semilech, byla se souhlasem vedlejších účastníků upravena a dohodnuta i kupní cena tak, že byla snížena právě o cenu zemědělských pozemků. Obecné soudy ve svých závěrech ve zřejmém rozporu s výše uvedeným požadavkem nestranného a spravedlivého procesu zcela přehlédly, že „bezúplatný převod“ má vedle „darování“ v ustanovení § 8 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, své samostatné, i terminologicky jinak vyjádřené, místo právě proto, že vzhledem k existenci „směrnice o postupu při registraci smluv u státních notářství a při udělování souhlasu k převodům a nájům některých druhů nemovitostí okresními národními výbory“, vydané dne 19. 5. 1964 ministerstvem spravedlnosti a ministerstvem zemědělství, lesního a vodního hospodářství (č. 297/64-MS-OK a čj. 61 516/64-MZ-práv.), uvádějící v souvislosti s převodem obytných částí zemědělských usedlostí do praxe i jakési „smluvní donucení“ také stran zemědělských pozemků k této usedlosti náležejících, byly uzavírány různé smíšené smlouvy, pro jejichž obsah bylo nerozhodné, jak byly nazvány. Jakkoli tedy smlouva ze dne 10. 1. 1975 byla označena jako smlouva kupní, obsahovala ve skutečnosti také bezúplatný převod zemědělských pozemků. K této bezúplatné povaze převodu zemědělských pozemků směřovala v daných společenských poměrech vůle obou smluvních stran právě proto, že každé z nich bylo přinejmenším lhostejno, kdo tyto pozemky bude vlastnit. Vyplývá to ostatně i z výpovědi V. J. při jednání dne 22. 11. 1993, v níž uvedl, že po uzavření smlouvy zamýšlel předmětné zemědělské pozemky darovat státu.

Zemědělské pozemky, jichž se ústavní stížnost týká, se tedy ve smlouvě ze dne 10. 1. 1975 ocitly jen proto, že do smluvních vztahů v této oblasti silně ingeroval stát, jinými slovy proto, že do smlouvy zahrnutý být musely, byť jejich převod byl

bezúplatný. Jde tedy nepochybně o skutkovou podstatu uvedenou v ustanovení § 8 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jejíž existence je odůvodněna právě snahou zmírnit následky některých majetkových křivd, k nimž došlo vůči vlastníkům zemědělského a lesního majetku v období let 1948–1989, a to proto, že vzhledem ke kolektivizaci zemědělství půda sdružená ke společnému hospodaření pozbyla pro jejich vlastníky jakoukoliv hodnotu.

5. Vzdání se přídělu zemědělských nemovitostí jako darování státu

Vzdání se přídělu zemědělských nemovitostí, jež bylo učiněno písemně a jež bylo státem také písemně přijato, lze považovat za smlouvu o darování nemovitostí státu, k němuž mohlo dojít v tísni ve smyslu ustanovení § 6 odst. 1 písm. h) zákona č. 229/1991 Sb. ze strany toho, kdo se takto uvedeného přídělu vzdal.

KS Ústí nad Labem 15 Ca 37/93, R 41/94, ASPI ID: JUD4504CZ

Z odůvodnění:

V období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990 řada vlastníků zemědělského majetku přišla o svůj majetek, získaný přídělem právě tzv. „vzdáním se přídělu“. Tento způsob pozbytí majetku není výslovně uveden mezi právními skutečnostmi, uvedenými v ustanovení § 6 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb. Řada přídělců se však majetku nevzdala dobrovolně. V každém takovém případě je proto nutno posoudit, zda k tomuto vzdání se přídělu došlo dobrovolně, tj. bez vady projevu vůle, zejména zda se tak nestalo ze strany vlastníka tohoto majetku v tísni. Jestliže totiž k převodu takového zemědělského majetku na stát došlo na podkladě „vzdání se přídělu“, tj. jestliže na toto vzdání se přídělu jako na písemnou nabídku daru státu reagoval stát rovněž písemně a tedy tuto nabídku daru přijal (akceptoval), došlo k uzavření darovací smlouvy. Důležité je tu pak zjištění, zda darovací smlouva netrpí vadou projevu vůle, tj. zda byla či nebyla uzavřena navrhovatelem v tísni.

Občanský zákoník, zákon č. 40/1964 Sb. (ve znění se změnami a doplňky vyhlášeném pod č. 47/1992 Sb. a ve znění zákona č. 264/1992 Sb.) ani zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnictví k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění vyhlášeném pod č. 195/1993 Sb., nedefinuje pojem „tíseň“. Za stav tísně lze považovat takový hospodářský, sociální nebo sociálně politický stav, který doléhá na jednatelovo takovým způsobem a s takovou závažností, že učiní právní úkon, který by jinak neučinil. Není sporu o tom, že v období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990 byli vlastníci zemědělského majetku takovému nátlaku vystaveni. Při posuzování právního důvodu uvedeného pod písm. h) i pod písm. k) ustanovení § 6 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb. je nutno vždy přihlídnout i k tomuto tehdejšímu společenskému postavení vlastníků zemědělského majetku i ke společenským a politickým podmínkám uvedeného období.

Ovšem v každém jednotlivém případě je třeba posuzovat, zda při tzv. vzdání se přídělu šlo nebo nešlo o jednání ve stavu tísně. Proto i v projednávané věci nelze

ponechat bez povšimnutí taková tvrzení uváděná navrhovatelem v oprávněm prostředku, zejména jestliže k jejich ověření byly nabídnuty konkrétní důkazy.

K ověření toho, zda při tzv. vzdání se přídělu došlo k jednání v tísní či nikoli, nelze se obejít bez provedení důkazů navržených navrhovatelem, tj. bez výslechu svědků.

Jestliže v dalším řízení bude prokázána existence této právní skutečnosti a navrhovatele bude možné považovat za oprávněnou osobu podle ustanovení § 4 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., je nutné se dále vypořádat s další otázkou, tj. s otázkou možného souběhu nároků více oprávněných osob podle ustanovení § 12 zákona č. 229/1991 Sb.

Ve vložce č. 298 pozemkové knihy pro katastrální území P. byli uvedeni jako poslední vlastníci nemovitostí požadovaných navrhovatelem V. V. a M. V. Ve vyjádření z 22. 1. 1993 pozemkový úřad uvedl, že V. V. a M. V. bylo vlastnické právo odňato a vyslovil názor, že tu jde o souběh nároků více oprávněných osob podle ustanovení § 12 zákona č. 229/1991 Sb. Z obsahu správního spisu uvedeného orgánu však nelze dovodit, zda jde o takový souběh.

Pokud by bylo po vhodném doplnění řízení zjištěno, že V. V. a M. V. rovněž pozbyli vlastnictví k nemovitostem z některého z právních důvodů uvedených v ustanovení § 6 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., šlo by o souběh nároků podle ustanovení § 12 téhož zákona. Pokud se tak stalo v důsledku jednostranného aktu státu, v takovém případě citované zákonné ustanovení preferuje toho oprávněného, který pozbyl vlastnictví jednostranným aktem státu. Protože přechod vlastnictví na stát darovací smlouvou není jednostranným aktem, náleželo by právo na vydání nemovitostí V. V. a M. V., a to bez ohledu na to, že navrhovatel pozbyl vlastnictví k nemovitostem dříve, pokud by se ovšem jmenovaní s navrhovatelem jinak nedohodli. Navrhovatelé by v takovém případě náleželo právo na náhradu v rozsahu a ve formě stanovení v § 12 a § 11 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb.

Jestliže by však bylo naopak zjištěno, že V. V. a M. V. pozbyli vlastnictví k pozemkům sice z některého z důvodů uvedených v ustanovení § 6 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., nikoli však jednostranným aktem státu, potom právo na vydání nemovitostí by náleželo navrhovateli, který pozbyl vlastnictví dříve a V. V. a M. V. by náleželo právo na náhradu rovněž v rozsahu a ve formě podle ustanovení § 12 a § 11 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., pokud se jinak nedohodli s navrhovatelem.

Ze shora uvedeného je zřejmé, že posouzení důvodnosti navrhovatelem uplatněného nároku na požadované nemovitosti si vyžádá provedení celé řady důkazů. Proto ani soud nemohl schválit dohodu o vydání nemovitostí, uzavřenou mezi navrhovatelem F. M. a Státním statkem P. 12. 10. 1992.

V takovém případě zákon č. 229/1991 Sb. v ustanovení 9 odst. 3 věta druhá, ukládá soudu, aby věc vrátil správnímu orgánu k rozhodnutí o věci. Bylo proto soudem bez jednání rozhodnuto tak, že ani on dohodu neschválil a věc byla vrácena správnímu orgánu k rozhodnutí ve věci (§ 9 odst. 3, věta druhá, zákona č. 229/1991 Sb. ve znění zákona č. 93/1992 Sb., § 250l odst. 2, 250 f o. s. ř.).

V dalším průběhu řízení nebude tedy správní orgán již rozhodovat o schvalování dohody, tj. rozhodovat podle ustanovení § 9 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., nýbrž rozhodne ve věci podle ustanovení § 9 odst. 4 téhož zákona, když v tomto dalším řízení je vázán právním názorem soudu (§ 250r o. s. ř.).

6. Darování zatížené nemovitosti

Tím, že obdařený převzal nemovitost s břemeny a vyhradil si služebnost bytu, nepřestává smlouva býti darováním. Lhostejno, zda podnětem darovací smlouvy bylo, by jí byl někdo obohacen. Spadá sem též darování za účelem zřízení věna osobou, jež k tomu nebyla povinna.

NS ČSR Rv I 205/23, Vážný 2765, ASPI ID: JUD7161CZ

Z odůvodnění:

Dovolání, opírajícímu se o č. 2, 3 a 4 §u 503 c. ř. s., nelze upřít oprávnění. Oba nižší soudy rozhodly souhlasně a správně, že se žalovaní dopustili vůči žalobkyni hrubého nevděku ve smyslu §u 948 obč. zák. Toto rozhodnutí nebylo žalovanou stranou v opravném řízení napadeno a vzhledem k odsuzujícím rozsudkům trestních soudů, jimiž byli žalovaní pro zlé nakládání a ublížení na cti odsouzeni, bylo by se jakékoliv brojení proti němu musilo minouti s úspěchem. Že úmluva o zřeknutí se práva, odvolati darování pro nevděk, byla by proti dobrým mravům a proto dle §u 879 obč. zák. nicotná, uznali žalovaní sami již v žalobní odpovědi a uvádějí správně, že dotyčný odstavec předací smlouvy týká se jen odvolatelnosti smlouvy z důvodů jiných. Rozhodnutí sporu záleží tedy pouze na tom, zdali smlouva, uzavřená notářským spisem ze dne 15. 1. 1920 jest darováním či smlouvou úplatnou. Ani nejasné a nepřesné poznačení smlouvy jako smlouva předací, ani názor pisatele smlouvy nemohou tu padati na váhu, nýbrž pouze její skutečný obsah a vůle stran. Nelze souhlasiti s názorem prvního soudu, že smlouva jest ryzí smlouvou trhovou, ani s názorem odvolacího soudu, že jest smlouvou smíšenou, dílem úplatnou, dílem bezúplatnou. Dle §u 939 obč. zák. jest smlouvou darovací smlouva, kterou se věc jinému přenechá bez úplaty. Podstatným znakem darovací smlouvy jest tedy její bezúplatnost, naproti tomu nezáleží na tom, zda bylo jejím předmětem, aby někdo byl obohacen, či nějaký podnět jiný. Ani okolnost, že účelem darování bylo v tomto případě patrně zřízení věna, není na závadu posuzování smlouvy darovací, neboť žalobkyně nebyla povinna, by své žalované neteři věno poskytla (§§ 1220, 940 obč. zák.). Odvolací soud pokládá smlouvu za částečně úplatnou, protože žalovaní převzali s darovaným domem hypotekární dluhy 41 933 Kč 80 h a poněvadž si žalobnice vymínila v darovaném domě služebnost bytu. Ale tato břemena, převzatá s domem, zmenšují sice cenu domu a daru, nejsou však úplatou ve smyslu §§ 938, 917 a 921 obč. zák. Dle těchto zákonných předpisů lze rozuměti úplatou jen statky a práce, které se ze jmění spolusmluvníka navzájem plní. Služebnost, váznoucí na darovaném domě, a hypotekární dluh, který dle §§ 443 a 1409 obč. zák. již dle zákona každý nabyvatel nemovitosti spolu s nemovitostí převzítí musí, nejsou

vzájemnou hodnotou, poskytovanou ze jmění nabyvatelova, a nejsou proto úplatou. Že pouhé převzetí dluhu nečiní z darování nutně již smlouvu smíšenou, plyne také z §u 944 obč. zák., který připouští darování celého jmění, tedy souhrn majetkových práv a závazků. Břemena, žalovanými převzatá, nejsou překážkou, by darovací smlouva nebyla ohledně celého domu zrušena, jak mylně dovozuje soud odvolací. Zřízená služebnost bytu pomine konsolidací, hypotekární dluhy musí již dle §§ 443 a 1409 obč. zák. převzítí zároveň s domem žalobkyně zpět. Dovolací důvod nesprávného právního posouzení jest tedy opodstatněn, a bylo již z tohoto důvodu dovolání a žalobě vyhověti, aniž třeba se zabýváti tvrzenou neúplností řízení, která jest uplatňována jen pro případ, že by dovolací soud pokládal smlouvu za smlouvu smíšenou. Dovolací důvod č. 3 §u 503 c. ř. s. nebyl dovolatelem vůbec proveden. Výrok rozsudkový byl formulován dle návrhu dovolacího, který byl omezen proti žalobě o první tři odstavce, požadující pouhá zjištění, jak již odvolací soud správně uvedl, jest žaloba žalobou o plnění, a určovací část jejího žádání byla zbytečná. Proto sluší pokládati omezení tohoto žádání na odstavec čtvrtý, požadující plnění, dle §u 235, odstavec čtvrtý c. ř. s. za přípustné. Nelze však přisvědčiti odvolacímu soudu, že pokládal nyní vypuštěnou určovací část žalobního návrhu za nepřípustnou dle §u 228 c. ř. s., neboť § 228 c. ř. s. má na mysli jen ryzí určovací žaloby, kdežto v projednávaném případě jde o žalobu na plnění, spojenou se zbytečným návrhem na zjištění sporného předurčujícího právního poměru.

7. Bezúplatné převzetí dluhu

Převzetí dluhu není darováním, i když se stalo bez úplaty. Není třeba určitosti převzatého dluhu, stačí jeho určitelnost. Slib věna v mezích dotační povinnosti není darovacím slibem.

NS ČSR Rv I 98/29, Vážný 9412, ASPI ID: JUD274099CZ

Z odůvodnění:

Nelze souhlasiti a napadeným rozsudkem, že prohlášení žalovaného po matčině smrti k žalobkyni: „Pepi, nepotřebuješ mítí strach o peníze, které ti chtěla matka ještě dát. Vím přece, co vám matka již vyplatila. To ti vyplatím. Dopřej mi jenom prozatím času a nenaléhej na mne“, nemůže býti vyloženo jako převzetí dluhu. Odůvodnění odvolacího soudu, že žalovaný neprohlásil výslovně, že a v jakém rozsahu přejímá dotační povinnost za matku, jest zřejmě nedostatečné. Podle přednesu žalující strany, jež první soud uznal pravdivým, smluvila žalobkyně s matkou, že obdrží od ní na splnění dotační povinnosti, na zaplacení zápůjčky 1 500 Kč a na zaplacení mzdy 500 Kč, úhrnem 10 000 Kč, a zůstala matka na tuto sumu dlužna zažalovanou částku 4 400 Kč. Tvrzené prohlášení žalovaného nebylo by lze při tomto stavu věcí vyložiti jinak, nežli že se uvolil zaplatiti tento matčin dluh, že tedy jej převzal podle § 1406 obč. zák. Žalovaný sám nepokusil se o jiný jeho výklad. Ani úmluva žalobkyně s matkou, ani převzetí dluhu žalovaným nepotřebovaly k platnosti formy notářského spisu. Ona úmluva mohla by býti pokládána za darovací smlouvu jen

potud, pokud by suma slíbená věnem přesahovala dotační povinnost (srovnej judikát č. 239); to však nebylo ani tvrzeno. Samo převzetí dluhu není darováním ve smyslu § 938 obč. zák., i když se stalo bez úplaty, neboť nerozmnoží se jím jmění věřitele a bezúplatné převzetí dluhu nečiní převzaté plnění plněním bezúplatným, jak darovací smlouva vyžaduje. Neobstojí ani další důvod, z něhož odvolací soud zamítl žalobní nárok, že nebylo prokázáno, že žalovaný věděl, kolik má žalobkyně ještě od matky obdržeti, a že proto jeho slib, neprojevuující, kolik chce zaplatiti, nebyl dostatečně určitý. Podle § 869 obč. zák. nezakládají zcela neurčitá prohlášení závazek, ale i závazek prozatím neurčitý může býti platně převzat určitým prohlášením, jest-li jeho obsah zjistitelný. Pod touto podmínkou může býti platně převzat k zaplacení zbytek dluhu, i když stranám není ještě známá jeho výše. O tom, že zbytek pohledávky žalobkyně jest zjistitelný, není a nemůže býti sporu, v případě však, že žalovaný prohlásil, jak žalobkyně tvrdí, že jest o pohledávce žalobkyně informován a že ji zaplatí, nemůže býti ani o neurčitosti jeho prohlášení řeči. Námitka omylu, již by žalovaný snad mohl uplatniti, nebyla vznesena. Jestliže tedy, jak žalovaný sice popírá, ale první soud zjistil, žalovaný skutečně, třeba jenom ústně, žalobkyni slíbil zaplatiti její pohledávku, jest žalobní nárok důvodem po právu, a byla rozepře nesprávně posouzena po stránce právní, když byl nižšími soudy zamítnut. Prozatím nelze však o něm konečně rozhodnouti; neboť odvolací soud neučinil pod vlivem svého nesprávného právního názoru o ústním převzetí dluhu skutkové zjištění, ač právě v tomto směru doplnil řízení.

8. Zřízení osobní služebnosti

Předmětem darování může býti i zřízení osobní služebnosti.

NS ČSR Rv II 898/34, Vážný 13945, ASPI ID: JUD271237CZ

Z odůvodnění:

Jest přisvědčiti dovolatelům, že projevem souhlasné vůle obou stran došlo ke smlouvě (§§ 861 a 869 obč. zák.) toho obsahu, že žalobce poskytuje až do své smrti žalovanému, svému bratru, a jeho nastávající manželce ve svém domě byt, do té doby již žalovaným obývaný, k bezplatnému užívání. Šlo tu o užívání, ne sice jako věcné právo, nýbrž jako osobní právo (§§ 479, 504 a 521 obč. zák.). Ale šlo tu i o smlouvu darovací podle § 938 obč. zák., neboť předmětem darování může býti každá „věc“ ve smyslu § 292 obč. zák., tedy nejen hmotná věc, nýbrž i právo, a tudíž i bezúplatné dobrovolné zřízení osobní služebnosti (tak také Krčmář, Právo obligační z r. 1926 s. 140, Sedláček, Obligační právo II z r. 1926 s. 10, Ehrenzweig, Das Recht der Schulverhältnisse z r. 1928 s. 362 a Klang, II. svazek s. 612 a 613).